

— Необикновено нѣщо! — си казваха, преподавателите гато ставаше речъ за успѣха на Желѣзка. Неможаха да с хвалятъ.

А Желѣзко погълнатъ въ онова, що трѣбваше да знае, тѣше неуморно, съ жажда и просвѣтление. На всѣка мисли мираше тайната; на всѣка тайна откриваше практическото начение. Чуждата мисль ставаше негова. И въ кѣсо време растна толкова, че на всѣко нѣщо той намираше първоизточника и всѣко събитие обясняваше като мждрецъ. Споредъ него: ната бѣше неизбѣжна докато има поробени народи. Подписи всѣкога ще носи бунта въ душата си, докато получи своето право си. Свѣтътъ нѣма да се умири докато не се усвои Христово учение: не прави другиму това, което не желашъ да прави тебъ; този, който взема нѣщо на сила отъ нѣкого, трѣбва да даде че кога да е, ще му се отнеме.

Когато Желѣзко прочете книгата „За тиранията“ отъ Фиери — плака отъ радостъ, И когато я препрочете и дълго по казаното въ книгата — той стисна челюсти и прошепна: „Никакъ тирания не е била вѣчна! А когато свърши книгата „Свободата“ отъ Джонъ Стюартъ Миль — скочи и дълго пъкъ къмъ своето родно село, обзетъ отъ несъкрушима вѣра, че бруджа ще бжде свободна.

Въ книгитѣ Желѣзко намираше откровението, което нѣше душа му. Той прочиташе вече за стотни пѣтъ книгитѣ славно загиналия Полковникъ Дрангова: „Помни войната!“ забравяше думитѣ:

Бжди възторженъ идеалистъ: смѣлъ до безумство, вѣрува въ България до фанатизъмъ, честенъ до самопожертвуване.

Отъ преподаденото въ училище, той градѣше христово смѣлия човѣкъ. А отъ онова, което преживѣ въ полка и въ боеветѣ, той тури основи на единъ паметникъ, който носи надписи: — **Обичай Родината си повече отъ всичко на свѣта.** Смѣлото внушение въ решителния моментъ на боя — съява. Колебанието никога не печели успѣхи. Вѣрвашъ ли, че надѣлвешъ — злополуката бѣга отъ тебе...

Живѣйки съ такива разбираня Желѣзко се прибиращу срещу празникъ съ вѣра, че утрешния день му носи нови думи радости. Ала преди да си легне той изваждаше отъ чекмеджето